

VTK kooskõlastamise käigus esitatud märkused ja ettepanekud

Esitaja/ Jrk nr	Märkuse või ettepaneku sisu	Seisukoht edasiseks menetlemiseks
Tartu Ringkonnakohus		
1	Tartu Ringkonnakohus toetab kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõu (kohtuhaldusmudel) väljatöötamise kavatsusega püstitatud ja taotletavaid eesmärgi, sh kohtuhaldusülesannete üleandmist Justiitsministeeriumilt kohtusüsteemile ning kohtuhaldusülesannete jagamist kohtusüsteemis. Tartu Ringkonnakohus ei pea praegusel ajal võimalikuks kujundada väljatöötamiskavatsuses nimetatud lahenduste üldistusastme tõttu täpsemat seisukohta.	TV
Tallinna Ringkonnakohus		
1	Tallinna Ringkonnakohus toetab väljatöötamiskavatsuses pakutud mudeli põhimõtteid ja leiab, et üksikasjade arutamiseks tuleks koostada seaduseelnõu.	TV
Eesti Kohtunike Ühing		
1	EKOÜ toetab VTK-s kavandatud lahendust. EKOÜ hinnangul on vajalik suurendada kohtuvõimu sõltumatust täitevvõimust, vähendada vastutuse hajumist kohtute haldamisel ning tagada ühtne ning ühtlaselt kõrge kvaliteediga haldusteenus kõigi kohtute jaoks. Nende eesmärkide saavutamiseks võib VTK-s kavandatud lahendust pidada esimeseks etapiks kohtuhalduse arendamisel.	TV
2	VTK-s kavandatud lahenduse ellu rakendamise peamiseks eelduseks on piisavate eelarveliste vahendite olemasolu kohtute jaoks. VTK elluviimisel tuleb kohtutele üle anda ka need rahalised vahendid, mis seni olid Justiitsministeeriumi kasutuses seoses kohtute haldamisega. Tagada tuleb	S On põhjendatud, et üleminevate funktsioonidega läheb üle ka vastav ressurss. Seejuures on kohtusüsteemi detailelarve kujundamine,

	piisavad vahendid kohtute edasiseks tegevuseks ning infotehnoloogiliste lahenduste arendamiseks.	sh optimeerimiskohtade leidmine tulevikus kohtusüsteemi enda otsustada ja vastutada. Infotehnoloogilisi lahendusi rahastatakse tsentraalselt, vastavalt kokku lepitud prioriteetidele.
3	KHN koosseisu osas ei olnud juhatuses üksmeelt küsimuses, kas või kuidas tuleks arvestada erinevate regioonide esindatust. Küll aga leiti üksmeelselt, et KHN koosseis peaks vähemalt sõnaõigusega osalema EKoÜ esindaja. EKoÜ esimees ja juhatuse liikmed on samuti kohtunike valitud, mistõttu ei teki probleemi, kuidas esindajad leitakse. Lisaks tuleneb mitmetest rahvusvahelistest soovistest, et kohtunike ühingutel on kohtute sõltumatuse ja kohtunike tagatiste eest seismisel oluline roll. Nii on ühingute olulisele rollile viidatud CCJE arvamuses nr 25, mis puudutab kohtunike sõnavabadust ja mille punktis 2 on rõhutatud kohtunike kohustust kaitsta kohtute sõltumatust, tehes seda eeskätt ühingute kaudu. CCJE arvamuses nr 23, milles on eraldi puudutatud kohtunike ühingute rolli kohtute sõltumatuse tagamisel, on punktis 6 rõhutatud, et kohtunike ühingud peaksid kandma olulist rolli kohtusüsteemi toimimisel. Seetõttu soovitatakse punktis 7, et ühingutele antaks võimalus hinnata ja anda arvamusi olulistest kohtunike staatust ja juhtimist puudutavate õigusaktide loomisest. Dialoog kohtute juhtide ja kohtunike ühingute vahel, milles tunnustatakse mõlema rolli, aitab kaasa kohtusüsteemi toimimisele ja selle arendamisele (punkt 8).	MA Kuna EKoÜ-sse kuulub üle 70% kõigist kohtunikest, on väga tõenäoline, et ühingu esindaja saab KHN-i liikmeks kohtunike täiskogus valimise teel. Seega puudub praktiline vajadus EKoÜ esindatust KHN-i koosseisus seaduse tasemel tagada.
4	VKT-s planeeritud KHN koosseisu osas peeti vajalikuks juhtida Teie tähelepanu, et kui koosseisus on 8 liiget, kellest küll 5 on kohtunikud, kuid üks ei ole kohtunike valitud liige, ei ole kohtunike valitud liikmed järelikult enamuses ning see ei ole kooskõlas rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtetega. CCJE arvamuse nr 10 punktis a on rõhutatud, et kui nõukogul on segakoosseis, peavad enamus selle liikmetest olema	OA KHN-i koosseisus on täpsustatud kohtunikest liikmete arv esimese astme kohtust ja ringkonnakohtust. Muus osas on KHN-i koosseis muutmata kujul. Kohtunikest liikmete valimise korra kehtestab kohtunike täiskogu. Eelnõu seletuskiri peab vajalikuks,

	kohtunikud. Sõltumata sellest peaksid kõik liikmed olema ametisse nimetatud lähtuvalt nende kompetentsusest, kogemustest, kohtuelust arusaamisest ja iseseisvast mõtlemisvõimest. Kohtunikest liikmeid peaksid valima nende kolleegid. Seejuures peaks nõukogu välja andma reeglid, kuidas neid liikmeid valitakse. Selles osas leidsid EKOÜ juhatuse liikmed, et senine viis, kuidas kohtunike täiskogul KHN liikmeid valitakse, vajab sisulises osas täiendamist. CCJE sama arvamuse punktis b on rõhutatud, et mittekohtunikest liikmete nimetamine tuleks usaldada poliitikavälistele jõududele. Kui neid liikmeid valib parlament, ei tohiks nad ise olla parlamendi liikmed ja nad peaksid olema inimesed, kes kohtute nõukogu koosseisus tagavad ühiskonna mitmekülgse esindatuse. CCJE arvamuse nr 24 punktis 10 on täiendavalt rõhutatud, et nõukogu liikmeid tuleb valida läbipaistvate protseduurireeglite alusel, vältides kellegi huvide eelistamist. Ex-officio liikmeid tohiks nõukogul olla vaid väga vähesel arvul. Sama arvamuse punkti 12 järgi peaks nõukogu juht olema erapooletu isik ning eelistada tuleks olukorda, kus esimehe valib nõukogu ise. Ka arvamuse punktis 14 on rõhutatud, et enamik nõukogu liikmetest peaksid olema kohtunike endi valitud liikmed ning kõik kohtuastmed peaksid olema esindatud. OSCE Warssawi soovitude punktis 2 on muuhulgas rõhutatud, et nõukogudes ei peaks domineerima kõrgemate astmete kohtunikud. Kui kohtu esimees nimetatakse nõukogu liikmeks, peaks ta taanduma kohtu esimehe ametikohalt. EKOÜ juhatuse koosolekul juhiti eeltoodu alusel tähelepanu sellele, et kui KHNi kohtunikest liikmeid oleks edaspidi 5, ei oleks tagatud nõue, mille kohaselt peaks enamuse liikmeid olema kohtunike valitud liikmed. Sellisel juhul oleks kohtunike valitud liikmeid endiselt 4 (8-st liikmest pooled), sest Riigikohtu esimees ei ole kohtunike valitud liige. Olukorras, kus	et valimise korras nähakse ette täpsemad reeglid kandidaatide ülesseadmise ja tutvustamise kohta. Nõukogus on ainult üks liige ametikoha järgi. Riigi peaprokurör ja õiguskantsler võivad nõukogusse nimetada ka enda esindaja. Nõukogu esimees on Riigikohtu esimees, arvestades tema väljakujunenud rolli kohtuvõimu kui terviku esindamisel parlamendis ja avalikkuse ees. Uuele kohtuhaldusmudelile üleminekul on oluline, et kohtuvõimu esindab üks isik ja selleks on kõige suurema legitiimsiooniga kohtunik. Sellisel juhul on kohtuvõimu positsioon suhetes teiste võimuharudega tugevam. Nõukogus on esindatud kõik kohtuastmed. Nõukogu 11 liikmest valitakse kõrgema astme kohtust ainult kaks kohtunikku. Kohtu esimees ei või nõukokku kuuluda.

	kohtunikest valitud liikmeid on kokku vaid 4, ei ole tagatud põhimõte, mille kohaselt ei peaks kõrgemate astmete kohtunikest liikmed olema nõukogus domineerivad. Kui lisaks eeltoodule on KHN liikmeteks sõnaõigusega kohtute esimehed, ei ole KHN moodustamine kooskõlas eelviidatud rahvusvaheliste põhimõtetega.	
5	Muus osas asus EKoÜ juhatus seisukohale, et seadusesse ei peaks kirja panema muid mitteformaalseid suhtlemise ja kohtumise vorme (n kohtujuhtide nõupäevad) ega võimalikku valdkondade jaotust kohtute esimeeste vahel. See tooks kaasa tarbetut bürokraatiat ja kaotaks võimaliku paindlikkuse tegutsemiseks muutuvates oludes.	A
Viru Maakohus		
1	Kuna VTK on üldine, siis leiame, et seaduseelnõu väljatöötamisel tuleb tähelepanu pöörata detailidele ning selgelt määratleda, millised seni Justiitsministeeriumi pädevuses olnud ülesanded kohtusüsteemile üle antakse. Vähe tähtis pole ka see, et kohtuhaldussüsteemi siseselt peavad ülesanded olema selgelt määratletud	OA Eelnõus on reguleeritud muudatused Justiitsministeeriumilt kohtusüsteemile üleantavate pädevuste osas. Põhjendatud ei ole kõikide kohtuhaldussüsteemi siseste ülesannete jagunemise reguleerimine seaduses. Tagamaks kohtuhalduse paindlikkust, on põhjendatud anda KHN-ile võimalus ülesandeid jagada vastavalt kohtute tegelikule vajadusele.
2	Üks arvamuse andnud kohtunikest leidis, et uus mudel on tervitatav. Küsimusi tekitab, kas ja kuidas on sellise mudeli puhul kaitstud regionaalsed huvid. VTK-s on märgitud, et kohtusüsteemi erinevate osade huvide tasakaalustamise ja otsuste laiapõhjalisuse tagamiseks peavad nõukogus olema esindatud nii kõigi kohtuastmete kui ka kõigi kohtuharude kohtunikud. Seega on nõukogus esindatus määratletud kohtuastmete ning kohtuharude kaupa, kuid ei nähtu, et nõukogus peaksid olema esitatud ka kõik piirkonnad. Ilma piirkondliku esindatuseta võib tekkida olukord, kus piirkonna eripärad võivad jääda arvestamata ning probleemid, mis esinevad ainult ühes piirkonnas, jääda lahenduseta.	A Regionaalsete huvide esindatuse tagamiseks on sätestatud, et ühest kohtust ei või olla KHNi liikmeks rohkem kui üks kohtunik.

3	VTK-s on märgitud, et KHN-i ümberkujundamine strateegiliseks otsustusorganiks annab kohtusüsteemile varasemast oluliselt suurema vastutuse kohtusüsteemi arengu ja haldamise eest. Samuti annab võimalus oma eelarvet sisuliselt ka ise kujundada ja jagada ressursse paindlikult kohtusüsteemi arendamiseks prioriteetsetesse valdkondadesse. Samas I ja II astme kohtute koondeelarve eest vastutamine, sh kohtute esindamine eelarveläbirääkimistes, jääb jätkuvalt Justiitsministeeriumi ülesandeks. Seega antakse küll KHN-ile võimalus eelarve kujundamiseks ning ressursside jagamiseks, kuid olukorras, kus eelarve läbirääkimiste eest vastutav on Justiitsministeerium, tekib küsimus, kas ja kuidas on tagatud, et KHN-i nägemus ja vajadused jõuavad läbirääkimisteni.	S Arvestades, et eelarve läbirääkimistel lähtutakse baaseelarvest, ei ole suures plaanis tegemist liiga paindliku võimalusega läbirääkimiseks. Seejuures, eelnõus on sätestatud, et just KHN otsustab esimese ja teise astme kohtute eelarvete jagunemise kohtute ja KHT vahel. Eelnõu koostab KHT koostöös esimeestega ja esitab selle KHN-ile heakskiitmiseks. Seega KHN-il on võimalik baaseelarvest lähtuvat ressursi võimalik kujundada ja kasutada just oma nägemuse ja vajaduse järgi. Korrigeeritud kujul jäävad kehtima ka RES § 35 lg 3 ja § 37 lg 3.
Riigikohus		
1	Praeguses eelnõu menetlemise etapis ja ilma selge rakendamiskavata on kavandatavale kohtuhaldusmodelile keeruline konkreetset hinnangut anda. Iseenesest on toetamisväärne VTK eesmärk suurendada kohtuvõimu sõltumatust ja otsustusõigust (vastutust) kohtuhalduse üle. Samas on Riigikohtus erinevad nägemused, kuidas selle eesmärgini jõuda. Enim tekitab küsimusi uue halduskorralduse jätkusuutliku finantseerimise ja seeläbi mh kohtute sõltumatuse tagamine. Riigikohtu haldamist uus mudel vähemalt esialgu hõlmama ei peaks. Riigikohtu hilisemat liitumist saab kaaluda siis, kui uus kohtuhaldusmudel on efektiivselt toimima hakanud. Niisamuti võib kaaluda Riigikohtu täita olevate kohtusüsteemi üleste funktsioonide, nagu kohtunike koolitus ja eksamineerimine, aga ka teiste kohtunike omavalitsusorganite tegevuse teenindamise üleandmist uuele kohtuhalduse organile alles teises etapis ehk siis, kui asutus on tööle hakanud ning ennast tõestanud.	A Eelnõu ei puuduta Riigikohtu haldamist ega Riigikohtu täidetavaid kohtusüsteemi üleseid funktsioone ja teiste kohtunike omavalitsusorganite tegevuse teenindamist.
2	VTK-s viidatakse uuele Soome kohtuhaldusmodelile, ent seda pole lähemalt avatud, mh sellest aspektist, kas ja	S Soome kohtute amet esitab kohtute eelarve (v.a

	millises ulatuses osaleb see amet eelarveläbirääkimistel; kas sealt oleks võimalik midagi positiivset üle võtta. Samuti ei ole arusaadav, kas Soome kohtute haldamise amet täidab ka neid ülesandeid, mida VTK kavandab kohtute haldus- ja arendusnõukogule (edaspidi KHN) 2, st kas Soomes on kohtute haldamiseks samuti vähemalt kaks struktuuriüksust? Kas ja millises ulatuses kohtunikud osalevad Soome kohtute haldamise ameti töös?	kõrgeimate kohtute) Justiitsministeeriumile, kes esindab kohtuid eelarveläbirääkimistel. Eelarve jaotus kohtute vahel on ameti otsustada. Soomes haldab kohtuid kohtute amet, mida juhivad peamiselt kohtunikest koosnev nõukogu ja sellele alluv peadirektor. Nõukokku kuuluvad 8 liiget (6 kohtunikku, üks kohtuteenistujate esindaja, üks avaliku halduse ekspert). Nõukogu koosolekud toimuvad üle nädala. Seejuures ei ole kohtunikest liikmete töökoormust õigusmõistmisel vähendatud. Ameti peadirektor on kohtunik ja endine kohtu esimees ning ametis töötab kuni 6 tähtajaliselt (kolmeks aastaks) roteerunud kohtunikku.
3	VTK kohaselt võib eeldada ametis olevate kohtunike rolli suurenemist kohtusüsteemi haldamises osalemisel, kuna teatud valdkondades suureneb kohtunike osalus- ja otsustuspädevus. Sellega seoses tuleb arvestada, et nendel kohtunikel, kes eriti aktiivselt KHNi töös osalevad (eelkõige KHN-i liikmetel), jääb mõnevõrra vähem aega tegeleda õigusemõistmisega. Kaaluda tuleks abinõude kasutuselevõttu, et õigusemõistmise kvaliteet ei kannataks – nt töökoormuse osaline ümberjaotamine vms.	A Eelnõu järgi vähendatakse KHN-i kohtunikest liikmete, v.a Riigikohtu esimehe, töökoormust õigusemõistmisel nõukogu liikme kohustuste täitmiseks vajalikust määras.
4	VTK-s esitatud plaani järgi oleks KHN-i liikmeskond 7–11 inimest, kellest enamik oleksid kohtunikud. VTK järgi on välise liikmete kaasamise eesmärk tagada, et ühelgi kohtuastmel ega -harul ei oleks ülekaalu teiste suhtes. Selle eesmärgi saavutamiseks tuleks vähemalt mõned välised liikmed juba seaduse tasemel ära määrata, kuivõrd see, et KHN valib neid ise, ei pruugi olla parim võimalus (kuigi jääb ebaselgeks, kas KHN nimetaks vaid institutsiooni või välisliikmed ka personaalselt). Praegune kohtute haldamise nõukoja konstruktsioon pole ideaalne, aga	OA KHN-i koosseisus on täpsustatud kohtunikest liikmete arv esimese astme kohtust ja ringkonnakohtust. Muus osas on KHN-i koosseis muutmata kujul.

	mingis mõttes võib öelda, et teatud institutsioonidele (prokuratuur, Riigikohus, õiguskantsler, Justiitsministeerium, advokatuur) on tagatud kaasarääkimise võimalus ja seeläbi ka teatav vastutus: kui neil on midagi öelda, saavad ja peavad nad selle viima kohtute haldamise nõukotta. Üksikindiviididest KHN-i liikmed tulevad ja lähevad; kuna otsustamine toimub kohapeal kollegiaalselt, siis ei vastuta nad lõppude lõpuks eriti millegi eest. Siinkohal puudub Riigikohtus üksmeel, kes need seaduses nimetatud esindajad peaksid olema. Leidub neid, kes peavad vajalikuks kaasata Riigikogu esindajad ning advokatuuri ja prokuratuuri esindajate kaasamist tingimata vajalikuks ei peeta. Samas leidub ka neid, kes on Riigikogu esindajate kaasamisele vastu, sest nende senine kaasatus KHN-is ei ole end praktiliselt tõestanud ning see läheks ka vastuollu Euroopa Liidu riikide kohtute nõukogusid ühendava võrgustiku standardite ja soovitustega (vt täpsemalt lk 12 p-d 3.3 ja 3.6). Tähele tuleb panna, et tegemist on soovitustega ja justiitsnõukogude pädevused on Euroopa riikides väga erinevad, neist mõned (nt distsiplinaarmenetluste läbiviimine) ei pruugi tõesti sobida selliste kogude pädevusse, kus osalevad poliitikud. Kavandatava nõukogu pädevuse puhul selliseid konflikte ette näha pole. Riigikogu liikmete väljajätmine võib aga anda vildaka signaali demokraatliku kontrolli nõrgenemisest kohtuhalduse üle (eristada rangelt õigusemõistmise sisust). Teisi väliseid eksperte (nt juhtimise alal) võiks KHN-i kaasata vajaduspõhiselt arvamuse andmiseks, kuid neid hääleõiguslikeks liikmeteks pole pigem vaja. Ka selles küsimuses on Riigikohtus vastupidiseid häáli, lähtudes eelpool viidatud standarditest ja soovitustest (vt täpsemalt lk 10 p 1.3, lk 12 p 3.2 ja p 4), et väliseid eksperte peaks olema vähemalt üks kolmandik liikmetest ja neil peaks olema hääleõigus.	
5	VTK esitab plaani, mille järgi jääb Justiitsministeeriumi pädevusse vastutada kohtute koondeklarve eest, st esindada kohtuid eelarveläbirääkimistel ja kinnitada	S Esimese ja teise astme kohtute eelarve eelnõu esitab

	nende koondeelarve pärast riigieelarve vastuvõtmist. VTK jätab hetkel lahtiseks küsimuse, kes täpsemalt esindab kohtuid Justiitsministeeriumis eelarvetaotluse läbivaatamisel; kas selle määrab KHN oma sisemist töökorraldust reguleeriva aktiga või on see KHN-i juhi ainuotsustada vms. See on oluline küsimus, kuna reformi eesmärke aitab tõhusamalt saavutada see, kui on võimalik soovitavaid muudatusi rahastada. Ideaalmudelina võiks kogu kohtusüsteem olla ka eelarve mõttes iseseisev ja täitevvõimust maksimaalselt lahutatud rahastusega põhiseaduslik institutsioon – nagu kohtutest praegu ainult Riigikohus	Justiitsministeeriumile KHN. KHN-i esindab nõukogu esimees, kelleks on Riigikohtu esimees.
6	Kui kohtuid esindab eelarveläbirääkimistel Rahandusministeeriumis jätkuvalt Justiitsministeerium, võib kohtute haldamise omakorraldus jääda tegelikult teatud mõttes muutumatuks ka pärast VTK alusel eelnõu vastuvõtmist – raha puudumisel/läbirääkimiste ebaõnnestumisel ei ole võimalik nt KHN-i soovitud strateegilisi muudatusi ellu viia. Seega vähemalt osaliselt tekib küsimus muudatuste vajalikkuse kohta – VTK p-s 3.2. on leitud, et muudatused annavad võimaluse oma eelarvet sisuliselt ka ise kujundada. VTK-st ei selgu, kes ja millises korras annab KHN-le sisendi (vastutab selle eest) esimese ja teise astme kohtute koondeelarvetaotluse koostamiseks	S Esimese ja teise astme kohtute eelarve eelnõu valmistab ette KHT direktor koostöös kohtute esimeestega ja esitab selle KHN-ile.
7	Tekib ka küsimus, kas VTK-s pakutud n-ö poolele teele jäävat lahendust tuleks näha üksnes esimese etapina kohtuhalduse ülevõtmisel ja seeläbi kohtusüsteemi suurema sõltumatuse saavutamisel. Olukorras, kus täitevvõimu kätte jäävad nii õigusloome kui ka esimese ja teise astme kohtute koondeelarve, ei garanteeri kohtuhalduslike ülesannete Justiitsministeeriumilt äravõtmine kohtusüsteemi sõltumatuse kasvu. Pigem võib juhtuda vastupidi, sest kui kohtuhalduse ülesannete täitmine on lahutatud võimalusest tegelikult eelarvet mõjutada, siis hägustab või vähemalt ei parenda VTK-s kirjeldatu selget vastutuskeemi kohtusüsteemi toimimise eest. Samuti teevad murelikuks viimase aja tendentsid (ebarealistlikud tähtajad, puudulik mõjuanalüüs) kohtunikonna kaasamisel neid vahetult puudutavasse õigusloomesse (muudatuste mõju kohtute	S Uus kohtuhaldusmudel ei ole lõplik ja töö selle arendamisega peab jätkuma. Soome kogemus kinnitab, et kohtuvõimu sõltumatust võimaldab suurendada ka selline mudel, kus kohtuid puudutav õigusloome ja kohtute koondeelarve jäävad Justiitsministeeriumile

	tegevusele ei pruugi olla kaetud olemasoleva eelarvega).	
8	Kui kohtu(te) kui iseseisva võimuharu finantseerimise ja eelarve kujundamise garantiid ei ole kokku lepitud (mh sellekohane tava on teadupärast Soomes) ja/või seaduses fikseeritud, tuleb ülesannete üleandmise suhtes olla ettevaatlik ja nõudlik. Lisaks jäävad juba praegu riigiüleised tugiteenused VTK kohaselt mitte kohtusüsteemi, vaid täitevvõimu allasutuste korraldada ning kohtusüsteemi võimalus nende teenuste kvaliteeti jmt mõjutada, võib uue mudeli raames hoopis väheneda. VTK ei kajasta üheski valdkonnas selgelt, kes ikkagi täpselt ja mille eest vastutama hakkab. Nt IT toimimine – kas vastutab ühe kohtu esimees või koos direktori/teenistuse juhiga või koos Registrate ja Infosüsteemide Keskusega või koos ministriga või KHN-iga?	S Teatud teenuste riigiülene tsentraliseerimine on põhjendatud ja vajalik ühtse kvaliteedi tagamiseks (sarnaselt nagu arhiivi-, tõlke ja infotelefoni teenuse tsentraliseerimine kohtus). IT puhul on vastutus jagatud sõltuvalt konkreetsest teenusest kohtute, RIKi, JMi, RITi jm vahel. Seejuures tekib muudatuse tulemusel KHT näol üks nõ keskus, kes koondaks ja esindaks kohtuteüleseid huve ka IT-arenduste prioriteetide seadmisel - käesoleva hetkeni ei ole kohtusüsteemis sellist ühist kokkulepet kohtupoelse tellija osas leitud.
9	Muudatuste kavandamisel tasuks ehk mõelda ka selle peale, kas kohtute seaduse (KS) § 27 lõike 3 järgne Riigikohtu esimehe aruandekohustus Riigikogu ees koos uue KHN-i juhtimisega tähendab ühtlasi Riigikohtu esimehe n-ö personaalset vastutust korrakohase õigusemõistmise eest kõigis kohtutes ja mille see seisneda võiks.	S KS § 27 kohaselt esitab Riigikohtu esimees kord aastas Riigikogu kevadistungjärgul Riigikogule ülevaate kohtukorralduse, õigusemõistmise ja seaduste ühetaolise kohaldamise kohta. KHN-i esimehena suureneb Riigikohtu esimehe vastutus kohtute haldamise eest.
10	VTK-s olemasolevatele tabelitele 1, 2, 3 võiks parema ülevaate saamise huvides lisada tabelid 4 ja 5 praeguse KHN ja ka Riigikohtu pädevuse kohta kohtunike haldamisel, koolitamisel. Tabelis 1 võiks lisaks välja tuua ka eelarveläbirääkimiste pidamise, kui väga olulise küsimuse	A Tabeleid korrigeeritakse seletuskirjas.
11	Mõned justiitsministri määrused, mis on KS alusel antud ja milles tahetakse anda pädevus uuele KHN-le, võivad sisaldada ka teiste seaduste alusel antud norme. Selline on nt VTK-s esile tõstetud maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kantselei kodukord, mis sisaldab ka erinevate menetlusseadustike alusel antud norme. Seega tuleks uuele mudelile üleminekul olla tähelepanelik, et	A

	kogemata mingid vajalikud määrused ära ei kaoks.	
12	Veel leidis osa kolleege, et KHN ei peaks olema ainus kohtuid teiste võimuharudega suhtluses esindav organ. Sõltuvalt konkreetsest olukorrast, peaks kohtutel endil jääma võimalus ise otse teiste võimuharudega suhelda haldamist puudutavates küsimustes.	S Eelnõu ei piira kohtute suhtlemist teiste võimuharudega.
13	VTK kirjeldab ühtlasi plaani, et KHN-i alluvusse luuakse kohtuhaldusteenistus, mille üks eesmärk oleks korraldada kõik sellised tugiteenused, mis on kohtute ülesed (nt tõlge, arhiivindus jne). Sellele mõttele on raske vastu vaielda. Teine eesmärk on võtta üle kohtudirektorite ja mõned kohtu esimehe täidetud ülesanded ning teostada neid keskselt. See ettepanek kergendaks esimeeste töökoormust. VTK-st ei selgu, kas kohtuteenistuses hakkaks neid ülesandeid täitma uus inimene või toimuks lihtsalt olemasolevate inimeste ümberpaigutamine kohtuteenistuse alla.	S KHT konkreetsed ülesanded otsustab KHN. Seejuures on tsentraliseerimise puhul põhjendatud esimeses etapis paigutada vastavalt ümber juba olemasolevad inimesed. Seejärel on võimalik hinnata, milliste funktsioonide täitmiseks oleks vaja nt täiendavat väljaõpet või lisapersonali.
14	Riigikohtus on esindatud väga erinevad arvamused selle osas, kas VTK-s kirjeldatud plaan, et säästlikkuse eesmärgil hakkaks algselt kohtuhaldusteenistus paiknema ringkonnakohtu juures, on hea ja mõistlik. Kui vaadata, kus asuvad seadusandliku ja täidesaatva võimu sarnased teenistused (vastavalt Riigikogu kantselei ning Riigikantselei), siis leidub neid, kelle arvates peaks kohtuteenistus asuma Riigikohtu juures. Samas ei toetatud sarnast plaani 2009. aasta eelnõu puhul. Ühtlasi võiks teenistuse Riigikohtu juures asumine viia võimu tsentraliseerimiseni. On olulisi argumente, et Riigikohtu kui kogu riigi ja põhiseadusliku korra toimimise garandina tegutseva põhiseaduslikkuse järelevalve kohtu osalus kogu kohtusüsteemi haldamises peaks olema vaoshoitud. Lisaks kaheldi selles, kas ringkonnakohtu juurde n-õ poolikult selle teenistuse loomine suudaks minna edukalt käima ja täita talle antud ülesannet efektiivselt. Samas viimati mainitud muret leevendab mõneti see, et VTK ideaalnägemuse kohaselt on teenistus eraldiseisev ning ringkonnakohtu juures asumine on üksnes ajutine lahendus. Sisu poolest peab kohtuhaldusteenistus kohtusüsteemi kui terviku juures, mõne konkreetse asutusega sidumine on pigem	TV

	tehniline küsimus ja ringkonnakohtut võib pidada selleks sobilikuks.	
15	VTK järeldab, et plaanitud muudatustega lisakulusid ei teki. See on täpne selles osas, et olemasolevad ülesanded jagatakse ümber, kuid selge on see, et KHN-i loomisega kohtute töökoormus kasvab ning Justiitsministeeriumi töökoormus väheneb ning sellel kahtlemata on nende mõlema kulutustele mõju	S On põhjendatud, et üleminevate ülesannetega läheb üle ka vastav ressurss.
Harju Maakohus		
1	VTK toob välja, et teatud küsimused, milles praegu annab justiitsminister määruseid, tuleks tulevikus lahendada seaduse tasandil, tuues näitena kohtunike arvu määramise. Küsimus, millisel õiguslikul tasandil (seadus, määrus, käskkiri) tuleb teatud küsimused lahendada on väga põhimõtteline. Tuleb kaaluda võimude lahususe põhimõtte ja samas otstarbekuse vahel ja tagada, et seaduse tasandi regulatsioon ei muutuks liiga detailseks. Kohtunike arvu seaduse tasandil kehtestamise näide ei ole õnnestunud. Kohtunike arv on küll iseenesest seotud õigusemõistmisele juurdepääsuga, mis on üks põhiõiguseid ja põhiseaduslik printsiip, kuid seaduse tasandil kohtunike arvu määramine on kohmakas ega taga vajadusel süsteemi paindlikkust.	A Paindlikkuse ja kohtute sõltumatuse tagamiseks määrab kohtunike koguarvu justiitsminister KHN-i ettepanekul.
2	Justiitsministeerium jääb vastutama kohtukorraldust ja kohtumenetlusi puudutava õigusloome eest. Tuleb tagada, et ei tekiks olukorda, kus seaduse tasandil hakatakse kohtute haldamise soovitud suunda nügimiseks sisse kirjutama detailseid regulatsioone, mis peaksid jääma kohtusüsteemi eneseregulatsiooniks. Samas on vajalik sätestada nii kohtuhaldusteenistuse juhi ja teiste teenistujate ametisse nimetamine, nende valikukriteeriumid ning teenistusse saamise kord.	A Õigusloomes tuleb vastavaid otsuseid teha igal juhul koos nendega, keda need otsused mõjutavad, ning nendega arvestades. KHT juhi nimetamise alused sätestatakse ATSiS (ametiaeg 5 a, võimalik kaks ametiaega). Täpsemad valikukriteeriumid kehtestab KHN.
3	Justiitsministeeriumi ülesandeks jääb vastutada I ja II astme kohtute koondeelarve eest. Siinkohal soovitaks võimaldada kohtuhaldusteenistusel osaleda koos justiitsministri valitsuses läbirääkimistel või panna vähemalt seadusesse kohustus kaasata teenistus Riigikogus eelarve läbirääkimistesse.	TV
4	Õigusemõistmisega otseselt mitteseotud tegevused nagu näiteks raamatupidamine ja kinnisvarahaldus, samuti arvutite riist- ja tarkvara haldamine keskselt on mõistlik.	S Kuivõrd kohtute seadus ei reguleeri juba praegu tsentraliseeritud teenuste

	Samas on kinnisvaraga seotud küsimused siiski teatud määral õigusemõistmist mõjutavad, samuti puudutab see arvuti riistvara olemasolu. Kui kohtuhooneid ei ole võimalik kasutada, siis on piiratud ka õigusemõistmisele juurdepääs, samuti on keeruline tegeleda õigusmõistmisega, kui arvutipark on puudulik. Seega peaks olema sätestatud väga selgelt, kuidas toimub raamatupidamise jm tugiteenuste arendamise puhul põhimõtteliste otsuste kooskõlastamine ja sisendi andmine kohtusüsteemi nimel.	osutamist, ei ole põhjendatud selle reguleerimine seal ka tulevikus. Praktikas võimaldab nõ üks kontaktkoht (KHN või KHT) tulevikus sellistes küsimustes paremini koostööd teha, vajadusi selgitada, infot jagada.
5	Ministeeriumile peab olema tagatud vajalike kohtusüsteemi puudutavate andmete saamise võimalus. VTK ei täpsusta, mida selle all silmas peetakse. Kas üldist statistikat, ligipääsu konkreetsetele kohtuasjadele.	S Mõeldud on andmete senise kättesaadavuse jätkumist poliitikakujundajana otsuste tegemiseks, mitte ligipääsu konkreetsetele kohtuasjadele.
6	Senisest kohtute haldamise nõukojast kui nõuandvast ja kooskõlastavast organist tuleb luua strateegilise tasandi otsustuskogu – kohtute haldus- ja arendusnõukogu. Seaduse tasandil oleks vaja sätestada KHN liikmete valimisel ka neile kehtestatud kriteeriumid ning neile anda isiklik aruandekohustus. Praegu on kohtunike üldkogul KHN liikmete valimine suhteliselt juhuslik, puudub võimalus nn kampaania tegemiseks või laiemalt kandidaadi oskuste ja teadmiste teadasaamiseks. Kui KHNist saab oluline kohtuhalduse eestvedaja, tuleb tagada, et KHN liikmed oleksid ka selleks tööks võimelised. Oluline on, et KHN ei muutuks ainult kohtunikest koosnevaks koguks, vaid sellel on tagatud ka nn poliitilise sideme säilimine. Justiitsministeeriumi osalemine hääleõiguseta liikmena on kindlasti vajalik, aga võiks siiski säilitada ka põhiseaduskomisjoni esimehe osaluse.	S Eelnõus on põhjendatud mahus kriteeriumid (tagamaks valdkondade erisust ja regionaalsust) KHN-i liikmete valikul. Täiskogu poolt kehtestatud valimise korras on soovituslik ette näha detailsemad kriteeriumid, nt kandidaatide seisukohtade tutvustamise ja ülesseadmise osas. KHN-i liikmete isiklik aruandekohustus pole mõistlik ega vajalik kuivõrd KHN teeb otsuseid ühiselt. Juba praegu kuulab täiskogu ära Riigikohtu esimehe ettekande õigus- ja kohtusüsteemi arengust, st tulevikus kuulab täiskogu ära Riigikohtu esimehe kui KHN-i esimehe ülevaate mh ka KHN-i tegemistest. KHNi koosseisus on täpsustatud kohtunikest liikmete arv esimese astme kohtust ja ringkonnakohtust. Muus osas on KHN-i koosseis muutmata. Seejuures on

		KHNI näol tegemist varasemast nõukojast erineva, strateegilise tasandi otsustuskoguga, mis tegeleb ka kohtusüsteemi igapäevast toimimist puudutavate küsimuste ja otsustega.
7	KHN peab kaasa rääkima ka õigusloomes, eriti, mis puudutab mitte ainult kohtuhaldust vaid ka kõiki eelnõusid, mis võivad puudutada kohtute töökoormust ja põhimõttelist olemasolu. VTKs ei ole märgitud KHN õigusloomes osalemist.	A Õigusloome on oluline poliitikakujundamise instrument. Seejuures tuleb vastavaid otsuseid teha igal juhul koos nendega, keda need otsused mõjutavad, ning nendega arvestades. Eelnõus on täpsustatud KHN-i pädevust teha Justiitsministeeriumile õigusloomelisi ettepanekuid ja esitada arvamusi. HÕNTEst tulenevalt on see võimalus ka teiste ministeeriumite osas.
8	Teenistuse juht – õpime olemasolevast (kohtudirektori positsioonist). Kui isik ei allu kellelegi, kes süsteemis sees tema töö vilju naudib, siis ei oska ka töötada kellelegi. Teenistuse juhi valimine, tema teadmiste ja oskuste kriteeriumid ning koostööpõhimõtted peavad olema seaduse tasandil reguleeritud. Ta võiks olla kohtunik. On mitmeid riike (Saksamaa, Singapur), kus kohtudirektor või haldusjuht on ametilt kohtunik, kes õigusemõistmisega ametis oleku ajal ei tegele	OA KHT juhi valimise üldpõhimõtted sätestatakse ATSiS (valitakse 5ks aastaks, võimalik 1x ametiaega pikendada). Täpsemad valikukriteeriumid kehtestab KHN. Eelnõus on jäetud võimalus, et KHT juhiks võib olla ka kohtunik, kuid vastava otsuse teeb KHN. KHT direktor allub KHN-ile, samuti on ette nähtud koostöö esimeestega.
9	VTK mainib, et kohtuhaldusteenistuse alla võiksid kuuluda ka kohturegistrid ja maksekäsu osakond. Lisaks maksekäsuosakonnale on meil ka üldine eestkoste järelevalve osakond. Kas see on meelega VTK loetelus välja jäänud? Registrate puhul tuleb sel juhul tagada, et kohtunikuabil oleks endiselt võimalus küsida kohtunikult vahetut nõu.	S Eelnõuga ei viida nimetatud osakondi KHT-sse, vaid need jäävad kohtu esimehe juhtimisele.
10	Väga oluline on, et kohtumenetlust puudutav IT arendus oleks teenistuse ja laiemalt kohtuteenistuse käes. Esiteks on see võimude lahususe põhimõttest tulenevalt oluline, et kohtute sisulised IT	A Kuivõrd kohtute roll IT arendustes on reguleeritud vastavates põhimäärustest, tehakse vajalikud

	lahendused, mis mõjutavad kohtumenetluse kulgu, oleksid kohtute poolt nn tellija tasandil väljatöötatud. Teenistusel ei pea olema endal IT arendajate meeskonda, sellega võib ka edaspidi tegeleda RIK, aga sisuline kaasaraäkimise võimalus peab jääma kohtule.	muudatused rakendusaktides.
Rahandusministeerium		
1	Positiivseks saab pidada kohtutele suurema eneseotsustusõiguse andmist ning efektiivsuse ja sünergia otsimist kohtuhalduse tegevuste hulgast.	TV
2	Killustatus asutusteks ja asutuste vahel on suureks (varjatud) halduskoormuse põhjustajaks ja sellest tulenevalt toetakse tegevusi, mis eelnimetatud killustatust vähendavad. Seetõttu on rahandusministeerium vastu uute asutuste loomisele. Rahandusministeerium peab oluliseks säilitada institutsionaalne selgus, kus asutuste piirid ning nende vastutus ja vastutajad on selgelt määratletud. Seda põhimõtet toetaksid kohtuhaldusteenistuse loomine mõne olemasoleva kohtuasutuse (nt ringkonnakohtu) juurde või uue asutuse loomine. Olemasoleva asutuse juurde luues peab olema selge, et see konkreetne asutus (nt Tallinna või Tartu ringkonnakohtu) saab volitused tegeleda ka kõikide teiste kohtute (va Riigikohtu) haldustegevustega.	A KHT luuakse eraldiseisva struktuuriüksusena Tartu Ringkonnakohtu juurde ning see pakub teenust kõikidele kohtutele. KHT konkreetset ülesanded otsustab KHN.
4	Rahandusministeerium juhib tähelepanu, et eestikeelne „teenistus“ (sks k „dienst“) käib eeskätt inimese ja asutuse vahelise (teenistus-)suhte kohta. Institutsiooni nimena võiks pigem kaaluda „-kantselei“ kasutamist.	MA Sõna „teenistus“ kasutatakse ka asutuse vm üksuse, samuti asutuste võrgu kohta (vt Sõnaveeb), nt Riigikontrolli arendus- ja haldusteenistus. Selle sõna vastet inglise keeles kasutatakse ingliskeelsetes riikides sarnaste asutuste nimedes, nt „HM Courts and Tribunals Service“ (Ühendkuningriigis) või „The Courts Service of Ireland“ (Irimaal). Selle sõna kasutamise viidatakse KHT missioonile olla kõigi kohtute teenistuses.
5	Institutsionaalse killustatuse vähendamiseks tehakse kohtusüsteemile ettepanek kaaluda võimalust vähendada kohtuasutuste arvu 4-ni nii, et jääks üks	S Kohtuasutuste võimalikku ühendamist on planeeritud analüüsida eraldiseisvalt

	Riigikohus, üks ringkonnakohus (kahe kohtumajaga), üks halduskohus (kahe kohtumajaga) ning üks maakohus (kõigi seniste kohtumajadega). Selline lahendus võimaldaks vähendada asutuste vahelist bürokraatiat ning suurendaks paindlikkust.	kohtute arengukavas seatud eesmärkide raames. Seejuures ei eelda kohtuasutuste ühendamine tulevikus põhimõttelisi muudatusi eelnõukohases kohtuhaldusmudelil.
Eesti Advokatuur		
1	Selleks, et KHN omaks laiapõhjalisemat vaadet, on põhjendatud kaasata KHN-i koosseisu ka kohtunikest nõukogu liikmete poolt valitud (koopteeritud) liikmeid väljastpoolt kohtusüsteemi. See annaks KHN-i otsustele juurde kohtusüsteemivälist vaadet ning täiendaks nõukogu juhtimise ja strateegilise visiooni alast asjatundlikkust. Lõppastmes on KHN-i kohtunikest liikmete otsustada, millist lisakompetentsi nad oma ülesannete täitmiseks vajavad.	S KHN-i koosseisus on täpsustatud kohtunikest liikmete arv esimese astme kohtust ja ringkonnakohtust. Muus osas on KHN-i koosseis muutmata kujul, sh kaasatud liikmed väljastpoolt kohtusüsteemi.
2	Advokatuur on seisukohal, et advokatuuri esindaja peaks ka tulevikus KHN-i töösse vaikimisi kaasatud olema. Advokatuuri kaasamine pakub koostöö kaudu väärtust mõlemale osapoolle, võimaldades kohtutele mh kohtusüsteemivälist vaadet professionaalsetelt osalejatelt, kellel on samuti kohtutega ühine huvi menetluse ladusa korralduse ja kohtupidamise tõhusa ning efektiivse toimimise vastu. Advokatuuri esindaja ei pea ilmtingimata olema KHN-i hääleõiguslik liige, eelviidatud eesmärki võimaldaks täita ka koosolekutel sõnaõigusega osalemise võimalus	S Mittekohtunikest liikmete kaasamise peamine eesmärk on tuua KHN-i kohtuvälist vaadet ja suurendada tema asjatundlikkust valdkondades, mis kohtunikest liikmetel puudub või on vähene. KHN-i koosseisus on täpsustatud kohtunikest liikmete arv esimese astme kohtust ja ringkonnakohtust. Muus osas on KHN-i koosseis muutmata kujul, sh kaasatud liikmed väljastpoolt kohtusüsteemi.
Riigiprokuratuur		
1	Seonduvalt väljatöötamise kavatsuse punkti 2.3 alapunktiga 1 „Kohtute haldus- ja arendusnõukogu“ märgib prokuratuur, et loodava kohtute haldus- ja arendusnõukogu alaliseks liikmeks võiksid olla ka Advokatuuri juhatuse nimetatud vandeadvokaat ja riigi peaprokurör või tema poolt nimetatud riigiprokurör (analoogselt kehtiva KS § 40 lõikega 1).	A KHN-i koosseisus on täpsustatud kohtunikest liikmete arv esimese astme kohtust ja ringkonnakohtust. Muus osas on KHN-i koosseis muutmata kujul.
2	Prokuratuur toetab kohtute seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsust ja sellega kohtusüsteemi juhtimisvõimekuse tõstmist, et kohtusüsteem suudaks ise teha	TV

	organisatsioonile olulisi otsuseid ja neid ka täide viia.	